

A. SABALIAUSKAS

DĒL LA. *birīte* „(MAL.) AVELĒ“ KILMĒS

A. Gateris neseniai paskelbtame straipsnyje¹ aiškina, jog šis latvių liaudies dainose retkarčiais pasitaikantis žodis ir įvairūs jo variantai (*berulīte*, *berītis*, *birītiņa*, *birīņa*) bus kilę iš asmenvardžio *Birgita* > la. *birīte* (šventoji Birgita, kurios vienuolynų būta Estijoje, galėjo būti laikoma gyvulių globėja). A. Gateris taip pat pastebi, kad šis avies vardas dažniausiai randamas tautosakoje, užrašytoje katalikiškose latgalių srityse (Lyvanuose, Varakliuose, Preiliuose), taigi priešingai, negu reikėtų laukti, arčiau Lietuvos, o ne Estijos pasienio. Atrodo, kad teisingiau būtų la. *birīte* aiškinti kaip garsažodinės kilmės pavadinimą, atsiradusį tuo pačiu keliu, kaip ir lietuvių kalbos maloniniai avies bei avino pavadinimai: *bariūkās*, *bariūtė*, *biriūtė*, *būrė*, *burėlė*, *burėlis*, *burikė*, *būrinās*, *buriniūkas*, *burýtė*, *burýtis*, *burīūkas*, *burīūtė*, *burīūtis*, *burūlis*, *burūtė*², kurie neatskiriami nuo avies šaukimo ar varymo garsažodžių: *bar*, *barė*, *burė*, *buri*, *buriū*, *buriūks*, *būrum*. Panašių avies šaukimo garsažodžių pasitaiko ir kitose kalbose, plg. rus. *барь*, ukr. *бурь*, arabų *bir*³, o maloniniai gyvulių vardai, kaip žinoma, dažniausiai yra garsažodinės kilmės.

Atskirų čia minėtų garsažodžių ir iš jų kilusių avies pavadinimų vokalizmo skirtumas yra aiškintinas tik garsažodžiams būdinga šaknies vokalizmo kaita, plg. slaviskus šio garsažodžio variantus: *бер*, *бур*, *бар*, *бор*, *бр*⁴.

ОТНОСИТЕЛЬНО ПРОИСХОЖДЕНИЯ ЛТШ. *birīte* “(ЛАСК.) ОВЕЧКА”

Резюме

Автор заметки, не соглашаясь с мнением А. Гатера, что это слово происходит от имени святой Биргиты, лтш. *birīte* объясняет как звукоподражательное слово, ср. литовские звукоподражательные названия овцы *bariūtė*, *biriūtė*, *burýtė* и др.

¹ A. Gāters, Aitas vārda apzīmējums *birīte*, — Ceļi, XII, Lundā, 1965, 32—36.

² LKŽ I 535, 536, 691, 966, 968, 969, 970, 971, 984.

³ M. Niedermann, Tiž II 443; О. Н. Трубачев, Происхождение названий домашних животных в славянских языках, Москва, 1960, 76.

⁴ А. И. Германович, Междометия и звукоподражательные слова русского языка, Автореферат докторской диссертации, Симферополь, 1961, 89.